

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Syyskuu 9/1998

Missä syntyy - missä kohtaa
mielen tasapaino
ja tunteiden harmonia?
Onko harmonia vain
saavuttamaton täydellisyyden tila?
Tai onko tasapainaisuuden harmonia
hetken onni,
sirpale eheyttä.
Vai onko harmonia tasapainoinen,
syvälinen keskustelu.
Hetken aavistus.
Jalkojen alla jotakin mihin astua.
Jotain joka kantaa eteenpäin.

Anu Mikkola

TUNTOSARVI 24.vuosikerta, ISSN 0358-2280

Julkaisija: Suomen Kuurosokeat ry, Uudenmaankatu 28, 00120 Helsinki.
Puhelin (09) 5495 350. Tekstipuhelin (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

Päätoimittaja: Tp. tiedottaja Katri Pyykkö **Toimittaja:** Raili Karisaari

Toimitusneuvosto: Unto Honkanen (pj.), Vieno Hyttinen, Raili Karisaari,
Merja Rouhiainen, Ritva Väisänen, Ulla Kungas, tiedottaja

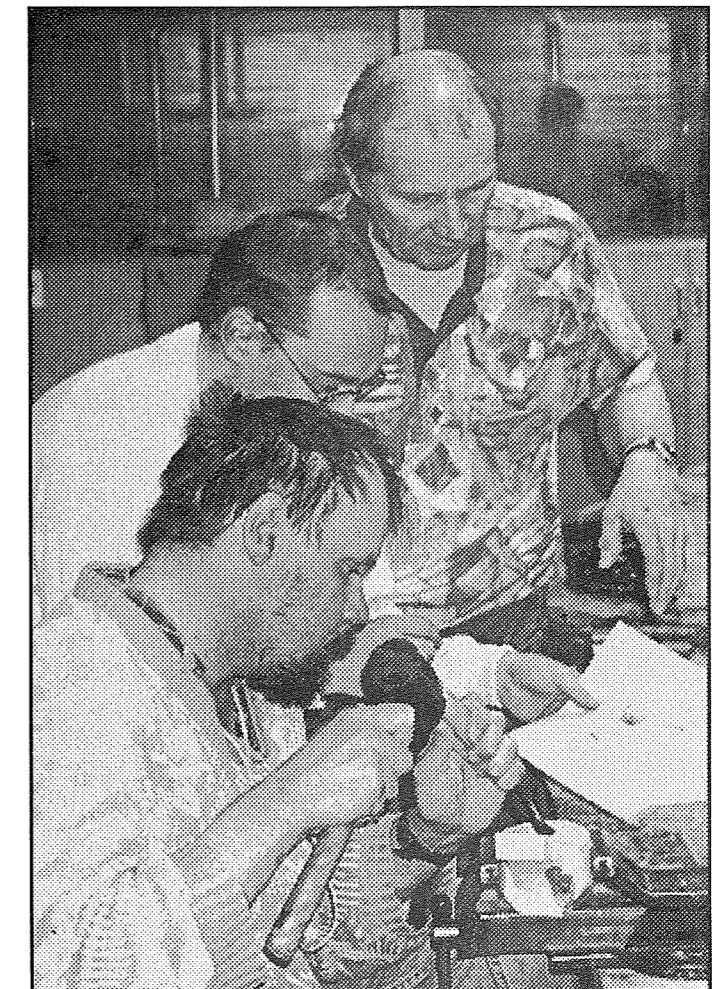
Vuosikerta 150 mk. Lehti ilmestyy 11 kertaa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteinä,
videona, ruotsinkielisenä käännöksenä ja sähköpostina.

Kuurosokeat
ja kulttuuri

Johanna Mesch
tutkinut
kädestä käteen
viittomista

Helen Kelleristä
näytelmä

Kuurosokeat
taideleirillä

Liitteenä Kulttuuripäivien ohjelma

Sisällys

Vuoden kirjoittajat	2
Kuurosokeat ja kulttuuri	3
Kuurosokeiden kulttuuri koskettaa	4
Kuurosokeiden ajatuksia kulttuurista	5
Kulttuuri - keino ymmärtää maailma	8
Tanssi ilmaisee tunteita	9
Turun Kuurosokeiden kerhon 10-vuotisjuhla	10
LIITE: Kulttuuripäivien ohjelma	
Vuoronvaihto ja kysymykset kädestä käteen viitottaessa ...	15
Kuka on Johanna Mesch	17
"Jalka kaasulta - perhonen ylittää tietä"	18
Kymmenes Vuoden Veistos valitaan Tampereella	20
Näytelmä Helen Kelleristä	22
Anu Mikkolan runo	24

Kansi: Kari Rantatalo työstää
kuksaa Jokkmokin taideleirillä
(Kuva: Jorma Säynäjäkangas)

Seuraava Tuntosarvi ilmestyy
14.10. Aineiston on oltava toimi-
tuksessa viimeistään 2.10.1998.

Vuoden kirjoittajat

Hilkka Nieminen, Ritva Soininen ja Vieno Hyttinen ovat aikaisempien vuosien Vuoden kirjoittajia. He ovat edelleen aktiivisia Tuntosarven avustajia. Kiitos heille.

Sama henkilö ei voi saada titteliä kahteen kertaan. Aikaisemmin Vuoden kirjoittaja on valittu lukijäänessä. Lukijääniä ei tullut tänä vuonna lainkaan, vaikka niitä Tuntosarvi-lehdessä pyydettiin. Nyt Tuntosarven ja Uutislehden yhteinen toimitusneuvosto valitsi Vuoden kirjoittajan vuodelle 1997.

Tänä vuonna Vuoden kirjoittajan titteliä ei perustella pelkästään sillä, että hän on kirjoittanut Tuntosarveen. Perusteluina on oma aktiivinen kirjoittaminen ja muiden kuurosokeiden rohkaiseminen kirjoittamaan ja kertomaan omista kokemuksistaan kuten Vieno Hyttinen totesi.

Tällä hetkellä Vuoden kirjoittajan 1997 nimi on vielä suuri salaisuus. Se paljastetaan Tampereella Kulttuuripäivien pääjuhlan yhteydessä.

Katri Pyykkö
tp. tiedottaja

Kuurosokeat ja kulttuuri

Kuurosokeiden kolmannet kulttuuripäivät antavat kuvan siitä, mitä kuurosokeat harrastavat ja miten he toimivat. Päivillä etsitään kuurosokeiden oman kulttuurin piirteitä.

Kuurosokeiden ja kuulonäkövammaisten joukko on moninainen. Heidän elämässään on monia piirteitä, jotka eroavat valtaväestön elämästä. Tämä koskee myös kulttuuria.

Kuurosokeat toimivat aktiivisesti omassa pienessä joukossaan. Monelle se on liian pieni. Kulttuuria ja sen vaikutteita haetaan myös valtaväestön kulttuurista. Suomessa kulttuuritarjonta on runsasta ja monipuolista. Se antaa mahdollisuuden itsensä kehittämiseen. Mutta kuinka on kuurosokeiden laita? Onko heillä mahdollisuus osallistua kaikkeen, mihin muu väestö osallistuu? Onko osallistumisen tiellä esteitä?

Totuus on, että vain harvat voivat osallistua samoihin kulttuuritapahtumiin kuin muu väestö. Silloinkin heillä on esteitä voitettavana. Kuurosokeiden kommunikaatiotavat eivät estä osallistumista, jos niihin kiinnitetään riittävästi huomiota.

Monet kulttuuritilat on suunniteltu niin, että ne eivät huomioi vammaisen tarpeita. Useimmat kuurosokeat tarvitsevat tulkin, jos aikovat käydä vaikkapa teatterissa. Tulkkille on vaikea löytää hyviä työskentelyolosuhteita. Liian pieni tila ja heikko valaistus ovat pahimpia esteitä.

Monet kuurosokeat voivat osallistua yleisiin kulttuuritapahtumiin, jos esitystilassa on kunnollinen induktiovahvistin. Induktio onkin nykyään jo monessa paikassa. Niiden teho on vain niin heikko tai ne ovat epäkunnossa. Joskus henkilökunta ei osaa käyttää induktiota.

Niin kuurosokeiden kuin muidenkin kuulovammaisten kannalta olisi tärkeää, että uusiin ja korjattaviin kulttuuritiloihin asennetaan aina kunnolliset induktiovahvistimet ja että niissä on hyvät työskentelyolosuhteet tulkeille. Tämä on tärkeää. Kuurosokean elämään saataisiin vaihtelua. He voisivat saada virikkeitä elämään, joka on usein rajoittunut kotiin ja sen lähiympäristöön.

Raimo Korpela
puheenjohtaja
Suomen Kuurosokeat ry

Kuurosokeiden kulttuuri koskettaa

Kaksi tai kolme kieltä - monikulttuurinen ryhmä

Heli Viita

Eri tieteen alueet määrittelevät kulttuurin käsitteen eri tavoin. Jos niitä vertailee, on määritelmässä yhteistäkin. Kulttuuria on tietyn ihmisryhmän historia ja henkisten saavutusten kokonaisuus, joka säilyy ajassa. Kulttuuria ovat myös ryhmän yhteiset uskomukset ja tavat toimia. Esimerkiksi käsityö, rakentaminen, taide ja ilmaisutavat kuten musiikki ja kirjoitettu kieli ovat kulttuuria.

Kulttuuri siirtyy ryhmässä ihmiseltä toiselle. Se siirtyy aikuisilta lapsille ja myös lapsilta toisille lapsille. Kulttuuri välittyy kielen kautta, käyttäytymissääntöjen kautta ja muiden toimintatapojen kautta. Ne ovat tietyille ryhmälle yhteisiä.

Kuurosokeiden ryhmässä on erikielisiä ihmisiä. Kuulevina syntyneet ovat suomenkielisiä tai ruotsinkielisiä. Kuuroina tai vaikeasti kuulovikaisina syntyneet ovat yleensä viittomakielisiä. Suomen kieltä käyttäville kuurosokeille välittyy suomenkielinen kulttuuri. Myös kuuroille välittyy suomalainen kulttuuri. Sen lisäksi heille välittyy kuurojen oma

vähemmistökulttuuri, jonka kieli on suomalainen viittomakieli.

Tutkija Padden on sanonut, että ihminen kasvatetaan omaan kulttuuriinsa. Muut ihmiset muokkaavat ihmisen persoonaa ja käyttäytymistä omien arvojensa ja malliensa mukaan. Ihminen voi myös kasvaa ensin yhdessä kulttuurissa ja oppia myöhemmin toisen kulttuurin, sen kielen, arvot ja elämänmuodon. Näin hänestä voi tulla kaksikulttuurinen ja kaksikielinen.

Kuurosokeille yhteistä aistimaailma

Kuurosokeille on yhteistä tuntoaistin korostunut asema itsensä, muiden ihmisten ja ympäristön hahmottamisessa. Tuntoaisti, hajuaisti sekä makuaisti antavat myös esteettisiä elämyksiä (= kokemuksia kauneudesta, miellyttävyydestä, kosketavuudesta). Tämä luo kuurosokeille omanlaisen yhteisen kokemusmaailman, johon muiden ei ole helppo samaistua. Siihen maailmaan voivat toki muutkin päästä

mukaan. Se vaatii heiltä kuitenkin erityistä paneutumista ja harjaantumista myötäelämisen kautta.

Voimme puhua kommunikoivasta kosketuksesta ja kosketuksen estetiikasta, kun tarkoitamme tunto- ja hajuaistimusten, nenän, käsien ja kehon tuomia sanomia. Sileät ja rosoiset pinnat, viileät, kylmät, lämpimät tai kuumat pinnat, kosteat ja kuivat pinnat ja pintojen rajojen muodot, nämä kaikki kuurosokea oppii tunnistamaan tarkemmin kuin moni muu. Ne kertovat paljon ympäristöstä. Vieno Hyttinen on valaisut asiaa: "Materiaaliin voi tutustua näkevin käsin tai näkevin silmin ja tehdä huomioita kukin omalla tavallaan. Minä tunnen pinnan vaihtelevuuden ja saatan tajuta, miten valot ja varjot vaihtelevat; pinnan epätasaisuuden nousujen ja laskujen kohdalla, pyöreiden ja terävien taitteiden kohdalla, pienten ja suurten pisteiden ja nappuloiden kohdalla... Näkevin käsin tutkiva tuntee eri tavoin, kuin silmin katsova."

Kädestä-käteän viittova voi herkästikin havaita keskustelukumppaninsa mielentilat, vaikka niitä ei kielellä ilmaistaisi. Kuurosokea voi kuiskutella läheistensä kanssa myös kehon kielellä. Silloin sanomaa eivät muut välttämättä ymmärrä. Keskustelutapa on sovittu vain näiden ihmisten kesken.

Kuurosokeiden ajatuksia kulttuurista

Heli Viita

Kulttuurin kohtaaminen on aina paitsi ryhmän asia, myös yksilön asia. Kulttuurin tutkijat, esimerkiksi antropologit, sosiologit ja kielitieteilijät, puhuvat tässä yhteydessä ryhmän identiteetistä ja yksilön identiteetistä. Yksilön identiteetti tarkoittaa tässä sitä, miten ihminen kokee itsensä, mihin hän itse kokee kuuluvansa ja mihin haluaa kuulua, esimerkiksi mitä kieltä hän haluaa käyttää ja missä ryhmässä haluaa olla mukana.

Ryhmän identiteetti on eri asia kuin yksilön. Ryhmä koostuu yksilöistä, joilla voi olla erilaisia käsityksiä ja mielipiteitä asioista. He kaikki voivat silti tuntea kuuluvansa samaan ryhmään. Silloin heillä on vahva ryhmäidentiteetti.

Haastattelin kuurosokeita siitä, minkälaisena he käsittävät kulttuurin, ja mitä kuurosokeiden kulttuuri on. Haastattelin eri puolilla Suomea asuvia ja eri ikäisiä sekä eri suku-

puolta olevia kuurosokeita. Haastateltavien joukossa oli sekä suomenkielisiä että viittomakielisiä ja molempia kieliä käyttäviä. Lähetin kyselyn 11 aikuiselle ja noin 8 nuorelle (alle 20 vuotiaalle) kuurosokeelle. Aikuisista kyselyyn vastasi seitsemän (7) ja nuorista yksi (1). Vastanneiden joukossa oli kaksi (2) viittomakielistä, viisi (5) suomenkielistä ja yksi (1) kaksikielinen, jonka kielet ovat suomi ja suomalainen viittomakieli. Vastanneista viisi (5) oli miehiä ja kolme (3) naisia. He edustavat Suomea alueellisesti Etelä-Suomesta Pohjois-Suomeen.

Vastauksia kysymyksiin

Mitä kulttuuri on omasta mielestäsi, mitä siihen liittyy?

Kulttuuri koettiin monissa vastauksissa laajaksi käsitteeksi.

“Kulttuuri on oikeastaan sitä kaikkea elämistä, tekemistä ja harastuksia, jossa me kaikki elämme”, sanoo **Lasse Hannula**.

Yksi mies vastasi: “Yleisimmin kulttuurin sisään mielletään sivistys, tie-de, taide, hengentuote, kehitys, perinteet, kasvatus. Jokaisella maanosalla, kansallisella, maakunnallisella, kunnallisella, kyläyhteisöllä, rodulla, heimolla, uskonnollisilla kuppikunnilla ja muilla pienillä yhteisöillä on joitakin edellämäinittuja

erityispiirteitä omintakeisine vivahteineen ja korosteineen.”

Miten mielestäsi Suomessa kuurosokeiden kulttuuri eroaa muusta suomalaisesta kulttuurista?

Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että kuurosokeiden kulttuuri ei eroa muusta suomalaisesta kulttuurista. Muiden vastaajien mielestä eroa on joko paljon tai jonkin verran. Useimmat pitävät kuurosokeiden kommunikaatiotapoja ryhmälle ominakeisena. Kädestä käteen -viittomakieli sekä tuntoaistin käyttö ympärillä olevan maailman hahmottamiseen erottavat ryhmän muista ryhmistä. Viittomakieliset vastaajat korostivat erityisesti kädestä käteen -kielen merkitystä kuurosokeille. Viittomakielen tulkin käyttämistä pidettiin monissa vastauksissa kuurosokeille tärkeänä muista erottavana tekijänä.

Riku Virtanen vastasi: “Kuurosokeiden kommunikaatio on erilainen kuin muiden suomalaisten, se muokkaa kieltä.”

Ulla Kungas puolestaan vastasi: “Suomalaisessa kulttuurissa käytetään aika paljon visuaalista sekä musikaalista toimintaa, joissa kuurosokeat pystyvät olemaan mukana hyvin vähän näön- tai kuulonjäänteiden avulla. On eri asia käyttää tulkkia - pitää olla suora yhteys

näihin toimintoihin kuin toisen ihmisen kautta.”

Raimo Korpela ajatteli: “Kuurosokeiden joukko sinänsä on hyvin moninainen ja pieni, joten se lienee pikemminkin saanut vaikutteita ympäröivästä yhteiskunnasta kuin kehittynyt omaksi kulttuurikseen... Joillakin pienillä kulttuurin osa-alueilla kuurosokeilla voi olla aivan omia tapojaan toimia, joka voitaneen laittaa kulttuurin nimiin. Näön ja kuulon vajavaisuudesta johtuen muiden aistien merkitys korostuu, ja tämä heijastuu myös kulttuuriin... Kuurosokeilla korostuu ilmaisutavan erilaisuus muuhun yhteiskuntaan nähden, ja kommunikointi eri tapoineen lienee juuri ominta kuurosokeiden kulttuurissa. Monet jopa laskevat kulttuuriin kuuluvaksi pelkästään kommunikoinnin, joka on mielestäni erittäin suppea ajattelu-tapa.”

Onko kuurosokeiden ryhmä Suomessa mielestäsi yksi-, kaksivai useampikielinen?

Yksi vastaajista piti kuurosokeiden ryhmää pelkästään yksikielisenä. Hän ajattelee, että ryhmän käyttämä viittomakielikin on niin suomen kielen mukaista, että se on suomea. Useimmat vastaajista pitivät kuurosokeiden ryhmää kuitenkin kaksikielisenä: suomi ja suomalainen viittomakieli.

Raimo Korpela huomioi, että ryhmään kuuluu myös ruotsinkielisiä ja vastaa, että ryhmä on “vähintäänkin kolmikielinen. Nimittäin suomi, ruotsi ja viittomakieli. Lisäksi on huomioitava, että pienellä joukolla ei ole varsinaista kieltä lainkaan. Pääkielistäkin on yhdistelmiä ja erilaisia ‘vivahteita’, joten voi puhua useampikielisestä ryhmästä. Suomessa asuu myös muista maista muuttaneita kuurosokeita, joten kielten määrä on melko runsas.”

Useampikielisestä ryhmästä halusi kertoa myös **Eija Halonen**. Hän haluaa tuoda esille senkin, että nykyään kaikki kulttuuriryhmät joutuvat tekemisiin muiden kulttuuristen ryhmien kanssa: “Tänä päivänä kunnioitamme toisen ihmisen omaa kulttuuria. Otamme vastaan heidän kulttuuriaan ja kuuntelemme omia tapojaan. Emme voi muuttaa heidän kulttuuriaan. Minulla on kokemuksia Marokon kulttuurista, sillä meillä kotona kukoistaa kaksi kulttuuria. Otamme vastaan toisen toisiamme, emme erottele kulttuurista emmekä määrää - sinun pakko luopua, vaan molemmilla on oikeus elää oman kulttuurin mukaan... Kulttuuri on mielenkiintoisempaa. Voin ottaa kaksi kulttuuria vastaan, sillä minä elän tänä päivänä ja rakastan maailman kulttuuria. Haluan oppia toisten maiden kulttuuria, olla ystävä heidän kanssaan.”

Kulttuuri - keino ymmärtää maailmaa

Heikki Majava

Sana kulttuuri voi tarkoittaa monia eri asioita. Tavallisesti kulttuurilla ymmärretään eri taiteen muotoja: kuvaamataiteita, kirjallisuutta, teatteria, elokuvaa, musiikkia, tanssitaidetta jne. Tämä niin sanottu korkea-kulttuuri on kulttuurin yksi ulottuvuus, mutta kulttuurilla on myös paljon muita merkityksiä. Kulttuuri laajemmassa merkityksessä pitää sisällään koko elämän kirjon. Siten se on osa kaikkia ihmisiä ja ihmisyyteisöjä.

Kulttuuri määrää, miten käyttäytyä toisten samassa paikassa asuvien ihmisten kanssa. Toisin sanoen kulttuuri on joukko julkisanomattomia käyttäytymissääntöjä. Ilman kulttuuria emme tietäisi, miten pitää tervehtiä ja miten heidän kanssaan seurustellaan. Oletko itse huomannut, kuinka uuden tuttavien kanssa ensimmäiseksi kerrotaan säästä? Minkälainen sää on ollut ja minkälaista on odotettavissa. Tämä on monille kulttuureille ominainen käyttäytymissääntö. Ei ole sopivaa kysyä toiselta ensimmäisellä tapaamisella henkilökohtaisia asioita tai kertoa hänelle omistaan.

Kukin oppii oman kulttuurinsa sääntöjä jo lapsena. Säännöt opitaan seuraamalla ja kuuntelemalla ympäristöä, vanhempia, toisia aikuisia ja ystäviä. Kulttuurin oppiminen ei ole tietoista. Se opitaan pikkuhiljaa. Lapset eivät vielä hallitse kaikkia kulttuuriin kuuluvia asioita. He tekevät virheitä. Lapsetkin oppivat virheistä, mutta lapsille niitä voidaan antaa anteeksi. Jos aikuinen tekee samanlaisia virheitä, niin häntä pidetään loukkaavana, huonosti käyttäytyvänä tai taitamattomana.

Jokainen meistä voi käyttäytyä väärin esimerkiksi silloin, kun olemme vieraassa maassa, jossa kulttuuri on erilaista kuin Suomessa. Jotkut meidän käyttäytymistapamme voivat olla vieraassa kulttuurissa omituisia tai jopa loukkaavia. Yleensä asiaa auttaa, että vieraassa maassa oleva huomataan turistiksi. Turistille voidaan antaa käyttäytymissääntöjen rikkomisen anteeksi tai siitä voidaan olla välittämättä. Myös suomalaiset voivat pitää joitain ulkomaalaisten käytöstapoja omituisina tai huonoina. Itselle outoja käytöstapoja voi myös pelätä.

Kulttuuri antaa keinot ymmärtää maailmaa ja tulla siinä toimeen. Ilman kulttuuria ihminen ei tiedä, miten eri tilanteissa pitäisi toimia. Kulttuurien väliset ristiriidat johtuvat yleensä tästä. Me emme tiedä kuinka toisenlaisen kulttuurin edustajien kanssa pitää toimia eivätkä he taas tiedä, kuinka meidän kanssamme pitäisi olla.

Eri kulttuureja edustavien ihmisten on tärkeää löytää yhteisymmärrys.

- Kulttuurien edustajien pitää kyetä ymmärtämään, miksi toinen käyttäytyy eri tavalla kuin itse. Heidän on löydettävä yhteinen tapa tulla toimeen. Kuurosokeiden keskuudessa, jossa osa on kasvanut suomalaisen kulttuurin piirissä ja osa kuurojen kulttuurissa, on myös löydettävä yhteiset toimintatavat ja ymmärrettävä toisten erilaista käyttäytymistä.

Katy ja
tanssija

Tanssi ilmaisee tunteita

Katri Pyykkö

Englannissa on tanssiryhmä, jonka nimi on "Touchdown Dance". Ryhmän vetäjä Katy Dymoke on vierailut Suomessakin vuonna -91.

Ryhmä on erikoistunut kontakti-improvisaatioon. Se tarkoittaa sitä, tanssijat koskettavat toisiaan koko ajan. Improvisaatio taas tarkoittaa sitä, että tanssin liikkeitä ei ole ennalta määrätty. Toisin sanoen ei ole koreografiaa tai askelia. Osallistujat ohjaavat toisiaan musiikin innoittamina. Kosketuksen kautta he arvaavat, mitä toinen aikoo seuraavaksi tehdä.

Ryhmä tekee töitä myös kuurosokeiden kanssa. Silloin näkevä, kuuleva tanssija ohjaa liikkeillään kuurosokeaa. Tanssijat koskettavat toisiaan koko ajan. He tanssivat yhdessä, kukaan ei tanssi yksin. He ilmaisevat tunteitaan tanssien.

Suomessahan tämä on tiedetty. Kuten Justiina viime Tuntosarvessa totesi: "Jos viejä on taitava, ei se ole musiikin kuulemisesta kiinni vaan tanssitaidosta."

Turun Kuurosokeiden kerhon kymmenvuotisjuhla

Heikki Majava

Turun Kuurosokeiden kerhon 10-vuotisjuhlaa vietettiin lauantaina 29.8.1998. Aurinko paistoi, kun juhlaansa saapui Turun kristilliselle opistolle. Juhliin osallistui kolmisenkymmentä kuurosokeaa, heidän ystäviään ja eri yhteistyötahojen edustajia.

Turun kuurosokeiden kerho on sai alkunsa vuonna 1988. Silloin kerhonvetäjäksi tuli Satu Muhonen. Hän oli antaumuksellisesti kerhonvetäjänä useita vuosia ja loi kerhon aktiivisen toiminnan perustan.

Hänen jälkeensä kerhonvetäjäksi tuli **liris Alkio**. Hänen johdollaan kerho kehitti edelleen toimintaansa. Kerho sai ansaittua tunnustusta kerholaisia kannustavasta toiminnastaan sekä yhteistyöstään muiden vammaisjärjestöjen ja vammaisasioista päättävien tahojen kanssa.

Nykyään Turun Kuurosokeiden kerhonvetäjänä on **Heli Kauppinen**. Kerho on ilomielin hyväksynyt luonteeltaan avoimen ja vammaisläheisen Helin kerhonvetäjäksi. Aktiivi-

Lämmin kiitos kaikille

10-vuotisjuhlassa kanssamme olleille. Kerhomme vetäjälle Helille kiitos juhlan laajasta järjestelystä.

Turun Kuurosokeiden
kerhon kerholaiset

sia kerholaisia on nykyään viitisen-toista. Osallistumisellaan he kehittävät Turun kerhon toimintaa.

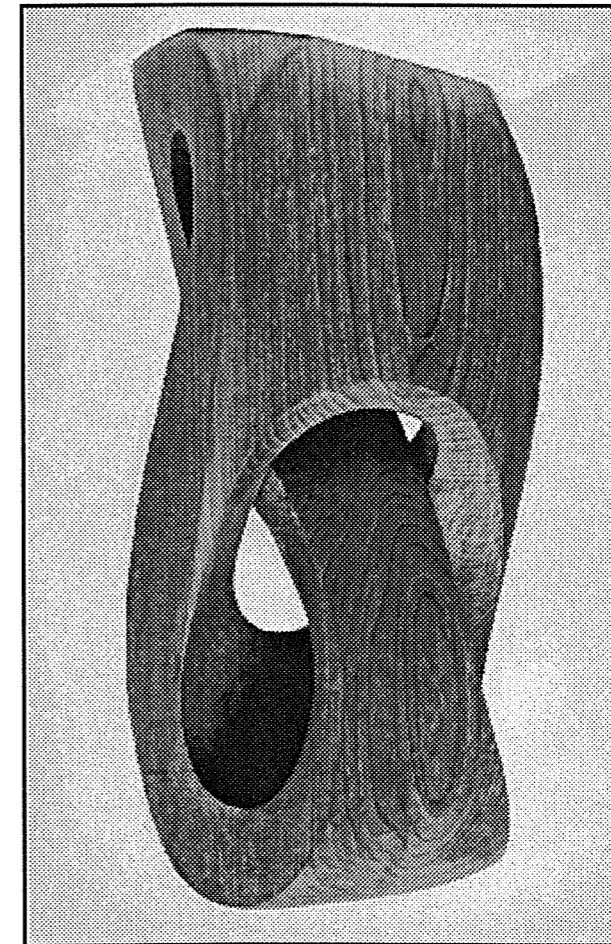
Turun kerhoa ovat tukeneet eri tavoin Varsinaissuomen Näkövammaiset ry. Kerho on kokoontunut alusta alkaen sen tiloissa. Myös Lions Turku-Pohjola on monin tavoin avustanut kerhoa. Kiitos heille!

Juhlassa Suomen Kuurosokeat ry:n tervehdyksen esitti puheenjohtaja **Raimo Korpela**. Lisäksi addressin olivat lähettäneet toiminnanjohtaja **Elisa Mikkola** ja johtava aluesihteerini **Terhi Pikkujämsä**. Lisäksi kuultiin Turun yliopistollisen keskussairaalan korvapoliklinikan, Turun kristillisen opiston sekä Kuurojenpappi **Petri Majatien** tervehdykset. Turun Kuurosokeiden kerhon puolesta kiitospuheen esitti liris Alkio.

Tuntosarven lisäliite. Revi tämä lehden keskiaukeama ja ota mukaan Kulttuuripäiville Tampereelle.

Kuurosokeiden Kulttuuripäivät Tampereella 26.-27.9.1998

OHJELMA

Ensimmäinen Vuoden veistos 1989
Ville Virkkilän SOLMU

Kuurosokeiden kulttuuripäivät Tampereella 26.-27.9.1998

Perjantai 25.9.

Klo 13.00 Työpajat aloittavat työskentelynsä Kuurosokeiden toimintakeskuksessa. Työskentely jatkuu klo 19.00 saakka.

Lauantai 26.9.

Klo 9.00 Työskentely työpajoissa jatkuu klo 15.00 saakka.

Kuurosokeiden toimintakeskuksessa on avoimien ovien päivä, johon voivat osallistua kaikki halukkaat.

Ruokaa ja kahvia on tarjolla aamupäivällä. Hinnat ovat edulliset.

Klo 10.00 Näyttely avataan. Siellä on esillä kuurosokeiden käsitöitä, rottinkitöitä, taidetta ym. Näyttelyyn voi tutustua vapaasti päivän aikana.

Klo 12.00 Vuoden Veistos -98 kilpailun äänestystuloksen julkistaminen. Teokset ovat esillä toimintakeskuksessa 17.9. lähtien.

Klo 13.00 Kuurosokeiden runo- ja novellikokoelma julkaistaan. Kirja on sen jälkeen myytävänä tapahtumapaikalla.

Klo 15.00-16.00 Päivätanssit toimintakeskuksen tiloissa.

Klo 16.30 Tarjolla on kevyt keittolounas. Hinta on noin 25 mk.

Klo 18.00 Viittomakielinen iltakirkko Hervannan kirkossa pastori Hannu Honkkilan johdolla. Tilaisuuden päätteeksi kirkkokahvit.

Klo 20.00 Yhteinen illanvietto Kuurosokeiden toimintakeskuksessa. Järjestäjä on Ystävä-kerho.

Sunnuntai 27.9.

Kello 10 alkaen käsitöiden ja taideteosten näyttelyyn voi tutustua Kuurosokeiden toimintakeskuksessa.

Kulttuuripäivien pääjuhla

Hervannan elokuvateatterissa
klo 13.00-15.30

Ohjelma:

- ❖ Tervetuliaissanat: puheenjohtaja Raimo Korpela
- ❖ Tampereen kulttuuritoimenjohtaja Lassi Saresalon tervehdys
- ❖ Vuoden Veistos -kilpailun voittajan kukittaminen
- ❖ Suomen Kuvanveistäjäliiton tervehdys

Väliaika (kahvitarjoilu) noin kello 14

- ❖ Musiikkiesitys
 - ❖ Runo- ja novellikokoelman esittely
 - ❖ Kirjoittajat esittävät omia runojaan.
 - ❖ Julkistetaan ja kukitetaan Vuoden Kirjoittaja.
 - ❖ Tanssiesitys (nuorten ryhmä)
 - ❖ Musiikkia
 - ❖ Lopputervehdys, vs. toiminnanjohtaja Terhi Pikkujämsä
-
-

Uusi runo- ja
novellikokoeima
julkaietaan
Kulttuuripäivillä

Vuoden veistos
valitaan
Kulttuuripäivillä

Vuoden kirjoittaja
julkistetaan
Kulttuuripäivillä

TERVETULOA!

Vuoronvaihto ja kysymykset kädestä käteen viitottaessa

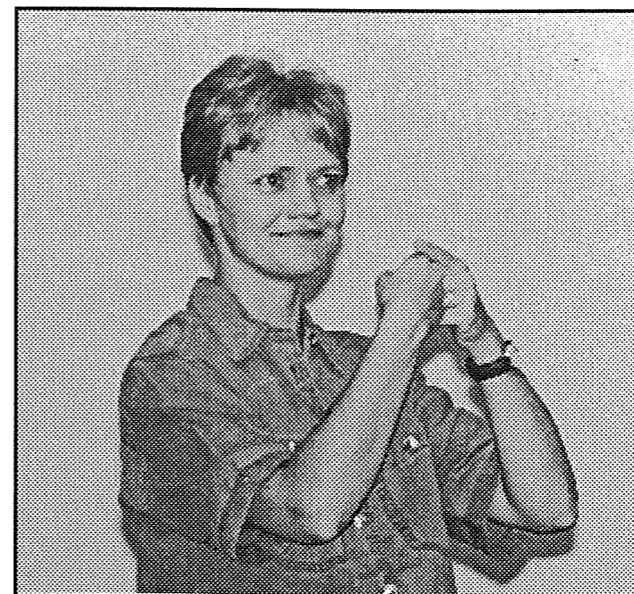
Johanna Mesch väitteli Ruotsissa

Katri Pyykkö

Suomalainen Johanna Mesch väitteli tohtoriksi Tukholman yliopistossa Ruotsissa. Hän on itse kuuro.

Hän on tutkinut taktiiliviittomista eli kädestä käteen viittomista. Täysin kuurosokeiden kieltä on nyt tutkittu ensimmäisen kerran. Tutkimus kuuluu kielen tutkimuksen eli lingvistikan alaan. Johanna Mesch on tutkinut sitä, miten kuurosokeat keskustelelevat, kun he viittovat kädestä käteen.

Tohtori Johanna Mesch kävi Suomessa elokuun lopulla. (Kuva: Raili Karisaari)

Johanna Mesch on tutkinut sitä, miten ”puheen”vuoroa vaihdetaan, kun viitotaan kädestä käteen. Häntä on kiinnostanut se, miten taktiiliviittomisessa kasvojen ilmeet korvataan kysymyksissä. Hän on tutkinut sitä, miten kuurosokeat tuottavat ja ymmärtävät KYLLÄ ja EI-kysymykset sekä kysymyssanalla alkavat kysymykset.

Tutkimusaineisto

Tutkimuksessa oli mukana 9 taktiiliviittovaa kuurosokeaa. Joku oli viitonut kädestä käteen vain 4 vuotta, joku jopa 20, muut siltä väliltä. Tutkimuksessa mukana olleilla kuurosokeilla oli 7:llä Usher1 -syndrooma, yhdellä oli Usher2 ja yhdellä oli muu syy kuurosokeuteen.

Tärkein tutkimusaineisto on 4 keskustelua kahden kuurosokean kesken. Mukana on myös kaksi keskustelua kuuron ja kuurosokean välillä. Aineistossa on yksi suomalaisella viittomakielellä käyty keskustelu.

Keskustelut videoitiin ja Johanna Mesch analysoi ne. Tutkimustapaa eli -metodia kutsutaankin keskusteluanalyysiksi. Hän tutki ja arvioi keskusteluja. Hän kävi läpi videoita uudestaan ja uudestaan. Niitä oli yhteensä 3 tuntia. Hän etsi niistä asioita, jotka olivat keskusteluissa yhteisiä. Hän tutki sitä, minkälaisia muita merkkejä kuin viittomia keskustelijat antavat toisilleen.

Kaksi tapaa viittoa kädestä käteen

Johanna Mesch löysi kaksi tapaa viittoa kädestä käteen. *Dialogiasennossa* eli vuoropuheluasennossa keskustelijoiden oikeat kädet ovat toisen osapuolen vasemman käden alla. Vasen käsi on kuuntelijakäsi, oikea puhujakäsi. Näin on oikeakätisillä. Kaksi kuurosokeaa keskustelelee näin keskenään nelikäteisesti.

Viittomisvuoroa vaihdetaan siten, että se, joka viittoo hidastaa viittomistaan ja laskee kättään hiukan alaspäin. Mesch jakaa viittomisen vertikaalisti eli pystysuorassa eri tasoihin. Alimpana on lepotaso. Muita ovat epäröinnin alue, keskusteluvuoron vaihdon alue ja keskusteluvuoron alue. Vaakasuorassa Mesch jakaa viittomisalueen kolmeen: oman viittomisvuoron alue, yhteinen alue ja toisen viittomisvuoron alue.

Monologiasennossa eli yksinpuheluasennossa molemmat viittojan kädet ovat kuuntelijan käsien alla. Silloin kuurosokea käyttää joko omaa kuuntelijakättään tai molempia käsiään. Tätä tapaa kuurosokeat käyttävät usein tulkin kanssa tai, kun toinen viittoo pitkään ja toinen vain kuuntelee. Tätä asentoa käytetään myös, jos viittoja on vasenkätinen.

Molemmat keskusteluasennot vaativat yhtä paljon yhteistyötä keskustelijoilta. Viittoja tarkistaa, että toinen on ymmärtänyt ja kuuntelija antaa jatkuvasti palautetta, siitä ymmärtääkö hän vai ei.

Erilaisia palautteen antamisen tapoja ovat pieni rummutus sormella tai painallus peukalolla. Rummutus tarkoittaa ”kyllä”, peukalo kysyy ”mitä”. Palautetta annettiin myös sormiaakkosin.

Väärinymmärtämisen vaara on pienempi vuoropuhelu- eli dialogiasennossa. Siinä palautteen antaminen on helpompaa, vaikka vasenta kättä ei voikaan käyttää hyväksi paljoa.

Kysymysten ilmaiseminen

Viittomakieleessä myös kasvojen ilmeillä ilmaistaan kysymystä. Mutta kun viitotaan kädestä käteen, kohotetut kulmakarvat yms. eivät auta.

Kyllä vai ei -kysymykset ilmaistaan taktiiliviittomisessa Meschin tutkimusten mukaan siten, että viimeistä viittomaa pidetään tavallista pidempään. Toisaalta pitkään pidetty merkki tarkoittaa enemmän keskustelun vuoronvaihtoa kuin kysymystä. Toinen tapa kysyä kyllä vai ei -kysymyksiä on osoittaa toista keskustelukumppania. Tätä käytettiin 70 %:ssa tapauksista, joissa kysyttiin keskustelukumppanilta kyllä vai ei -tyyppistä kysymystä.

Kysymyssanojen käyttö on tavallista. Videoaineiston analyysissä Mesh löysi kaikkiaan 55 kysymystä. 48:ssä kysyttiin asiaa aloittamalla kysyminen kysymyssanalla kuten kuka, mitä, mikä - tietenkin tässä tapauksessa ruotsiksi vem, vad, vilken.

Kysymyssanojen lisäksi on muitakin tapoja kysyä asioita myös, kun viitotaan kädestä käteen. Mesch löysi aineistosta 8 kysymystä ilman kysymyssanaa. Kuurosokea saattoi jättää kysymyssanan pois, kun hän keskusteli kuuron kanssa. Jos kaksi kuurosokeaa jätti kysymyssanan pois, saatettiin samaa asiaa kysyä uudestaan nyt niin, että lause alkoi kysymyssanalla. Yksi tapa oli aloittaa kysymys ruotsin kielisellä sanalla ”OM”. Kun toinen kuurosokea kysyi jotain keskustelukumppaniltaan, hän myös osoitti tätä usein sormella.

Kuka on Johanna Mesch?

Katri Pyykkö

Johanna Mesch on kotoisin Petäjävedeltä. Hän on 35-vuotias. Hän on käynyt Kuopion kuurojen koulua. Myöhemmin hän siirtyi Jyväskylän kuulovammaisten kouluun. Lukion hän kävi Mikkelissä ja oli kuudes ylioppilaaksi kirjoittanut kuuro Suomessa. Hän on ollut käynnistämässä Kuurojen liiton videotointia ja tehnyt viittomakielisiä ohjelmia televisioon. Helsingin yliopistossa hän opiskeli sosiologiaa ja tiedotusoppia. Hän on opiskellut myös elokuva-alaa ja televisiotyötä.

Johanna, tyttönimeltään Lehtomäki, tapasi aviomiehensä Urban Meschin pohjoismaisella kuurojen nuorten leirillä. He muuttivat ennen pitkää Tukholmaan, jossa Johanna Mesch aloitti jatko-opinnot Tukholman yliopistossa. Väitöskirjan tekeminen vei häneltä 7 vuotta. Hän väitteli viime keväänä. Sinä aikana hän sai myös kaksi kuulevaa poikaa. Heidän nimensä ovat Tobias ja Robert.

”Jalka kaasulta - perhonen ylittää tietä”

Vaikutelmia Kalotin kuvataidekurssilta Jokkmokista

Jorma Säynäjäkangas

Kuurosokeiden taidekursseja on pidetty Pohjoiskalotilla jo vuodesta 1994. Vuorovuosina on järjestetty koko kalotin alueen yhteisiä kursseja. Viime kesänä oli vuorossa kurssi ruotsalaisten kanssa. Suomesta oli neljä osanottajaa, ruotsalaisia oli vain kaksi. Norjalaiset eivät päässeet bussilakon vuoksi mukaan.

Lapin ja Luulajan aluesihteerit vastasivat pääosin kurssin suunnittelusta ja toteutuksesta. **Marika Öhrling** olikin tehnyt suuren työn rahoituksen järjestämiseksi.

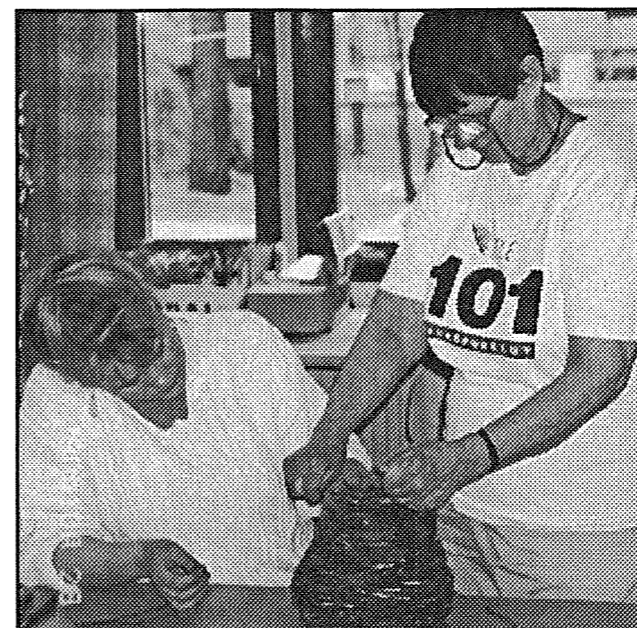
Jokkmokk sijaitsee napapiirillä Pohjois-Ruotsissa. Se on Ruotsin saamelaiden keskus. Kurssin alussa tutustuttiin saamelaisten museoon, kivikeskukseen ja kuuluisan saamelaistaiteilijan Lars Pirakin ateljeeseen. Näin hankittiin intoa ja ideoita.

Aikaisemmilla kursseilla on maalattu ja muotoiltu savea sekä kokeiltu eri-

laisia luonnonmateriaaleja kuten männyn kaarnaa. Nyt materiaaliksi oli valittu puu. Koivusta ja koivunpahkoista työstettiin kapustoja ja puukuppeja eli kuksia - kuten Lapissa sanotaan. Koivunoksista eli ”risuista” tehtiin veistoksia ja käyttökoreja. Ruotsalainen Hjördis Hellström totesikin, että materiaali ei maksa mitään. Ideoiden pohjalta voi työskennellä myös kotona.

Enontekiöläiselle **Hilja Rantatalolle** kuksan ja risuveistosten teko oli uutta. Hilja ei olisi voinut ikinä kuvitella tekevänsä jotain ”risuista”. Hän koki onnistuneensa töissään taitavien opettajien, saamelaisen Ollen ja suomalaisen Irenen, ansiosta. Kaikki työt, jotka aloitettiin, tehtiin valmiiksi.

Marja Korteniemi Kittilästä teki koivunoksista antennipipon. Rohkeasti hän kierteli se päässään kesällä Kittilän markkinoilla. Hän sai siellä osakseen suurta huomiota ja ihailua.

Marja muotoilee antennipipoa risuista. Irene Kangasniemi auttaa. (Kuva: Jorma Säynäjäkangas)

Suomalaiset esittivät kurssin päätösjuhlissa näytelmän lappilaisesta aiheesta. He pursusivat iloa ja haltioitumista omasta kulttuuristaan, kun he esittivät näytelmää. Meissä suomalaisissa on alkuvoimaa.

Kolarista kotoisin olevan **Leila Lappean** mielestä me suomalaiset olemme rohkeita, avoimia ja sisukkaita. Kovat kokemukset historiasamme ovat vahvistaneet meitä. Jokkmokissa suomalaiset eivät olleet mitään jöröjukkia. Leilan mielestä yhdessäolo muiden kanssa on tärkein asia myös taidekursseilla.

Opettajan **Irene Kangasniemestä** käsillä tekeminen on ihmisten välisen kanssakäymisen ja kommunikaation tärkeä muoto. Käsillään ihminen ilmaisee itseään parhaiten.

Ann-Sofi Jakobsonille jäi mieleen jokaisen leiriläisen persoonallisuus. Hän oli kurssilla ruotsinkielisenä tulkkina ja Irenen avustajana. Jokainen kurssilainen oli oma itsensä. Kun Ann-Sofi muistelee kurssia, hän ymmärtää, että on elettävä tätä päivää ja iloittava siitä. Kuurosokeiden taidekurssi oli hänestä aluksi kuin toinen maailma. Kuurosokeat ja tulkit olivat täydessä toiminnassa kuin pienoisenäytelmissä. Viittomat olivat kauniita ja sisälsivät monia merkityksiä. Ann-Sofille tulee mieleen Eeva Kilven runon: ”Nosta jalka kaasulta, perhonen ylittää tien”.

AISTIEN MAAILMA -leiri

Aistien maailma -viikonloppuleiri pidetään **30.10.-1.11.1998** Tampereella. Leirillä tutustutaan esiinisiin, makuihin, tuoksuihin, musiikkiin ja kiinalaiseen voimisteluun ja kerrotaan omista elämyksistä. Leirin vetäjä on **Hilkka Hyötylä**.

Leirimaksu on 300 markkaa. Ilmoittautua voi 30.9.1998 mennessä Heikki Majavalle, Uudenmaankatu 28 A, 00120 Helsinki, p. 09-5495 3513, tp. 09-5495 3526. Lisätietoja saa Heikiltä ja Hilkalta (tp. 03-612 1758).

Tervetuloa ystävät virkistymään!

Kymmenes Vuoden Veistos valitaan Tampereella

Raili Karisaari

Vuoden Veistos -kilpailu järjestetään tänä vuonna kymmenennen kerran. Kosketeltavan taiteen näyttely ja Vuoden Veistoksen valinta on osa Kuurosokeiden kulttuuritapahtumaa. Kilpailutyöt ovat esillä Tampereella Kuurosokeiden toimintakeskuksessa 18.9.-1.10. välisen ajan. Vuoden Veistos 98 ja sen tekijä julkistetaan lauantaina 26.9. ja voittaja kukitetaan sunnuntain pääjuhlassa.

Vuoden Veistos kilpailu on Suomen Kuvanveistäjäliiton ja Suomen Kuurosokeat ry:n jokavuotinen yhteistapahtuma. Kuurosokeat valitsevat teosten joukosta kolme parasta. Valinta perustuu tuntoaistiin: miltä veistoksen pinta tuntuu koskettaa, kiinnostaako muoto. Myös tuoksulla on oma merkityksensä.

Millainen merkitys veistoskilpailulla on kuvanveistäjille? Miten taiteilijat ovat suhtautuneet jokavuotiseen kilpailuun? Kysyin näitä asioita liiton toiminnanjohtaja **Eero Hellsteniltä**.

- Suhtautuminen on ollut myönteistä ja tämäntapainen yhteistyö on koettu tärkeäksi. Osanottajia on ollut vuosittain kymmenestä viiteentoista. Näyttää siltä, että myös tänä vuonna osanottajien määrä lähennee kymmentä.

Ovatko kilpailutyöt tehty nimenomaan kuurosokeita ajatellen?

- Pääsääntöisesti kilpailutyöt ovat taiteilijoiden aikaisempaa tuotantoa. Mutta voi olla, että joidenkin teosten kohdalla on kiinnitetty erityistä huomiota sen aiheuttamaan tuntoaistimukseen.

Saako koskettaa?

Perinteinen kuvanveistotaide on lähes ainoa taidemuoto, josta kuurosokea pystyy nauttimaan. Mutta miksi niin harvoissa paikoissa veistoksiin on lupa koskea?

- Taideteosten koskettamiseen on alettu suhtautumaan myönteisesti. Muun muassa Ateneumin tai-

demuseossa on muutamia taideteoksia, joita saa koskettaa.

Teoksen materiaali ja esitystapa vaikuttavat siihen, voiko teosta kosketella. Kiiltävät teräspinnat ja eräät marmorilajit ovat hyvin arkoja materiaaleja. Niihin jää sormenjälkiä, joita on hyvin vaikea poistaa.

Muotojen kieli on kuurosokealle tärkeä tapa saada viestejä ympäröivästä maailmasta. Muotoilu, esimerkiksi savityö, on monelle kuurosokealle tapa purkaa omaa luovuuttaan.

- Myös kuvanveistäjälle muodon ja erilaisten kosketusaistimusten kokeminen on tärkeää visuaalisen (näköaistiin perustuvan) kuvan lisäksi.

Yhteistyö kuurosokeiden kanssa on avannut taiteilijoille uusia kokemuksia taiteen tekemisessä. Teoksen muodon voi kokea, vaikka ei näe eikä kuule, Eero Hellsten sanoo.

Kymmenen vuotta yhteistyötä

Suomen Kuvanveistäjäliiton ja Suomen Kuurosokeat ry:n yhteistyö alkoi vuonna 1989. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskusten ja terveysjärjestöjen järjestämät tuolloin valtakunnallisen Terveystalkoot -kampanjan. Sen yksi osa oli kosketeltavan taiteen tunnetuksi tekeminen.

Suomen Kuurosokeat ry. pyysi yhteistyökumppaniksi Suomen Kuvanveistäjäliittoa, yhdessä järjestettiin ensimmäinen Vuoden Veistos -kilpailu, johon saivat ottaa osaa liiton jäsenet. Kilpailutöiden joukosta kuurosokeat valitsivat voittajaveistoksen, joka oli Ville Virkkilän saarniveistos ”Solmu”.

-Nyt olisi sopiva aika miettiä tapahtumalle uusia muotoja, ideoita varmasti löytyy, kun niitä lähdetään miettimään, Hellsten toteaa.

Kuvanveistäjien edunvalvoja

Suomen Kuvanveistäjäliitto on ammattikuvanveistäjien valtakunnallinen ammattiliitto. Se on perustettu 1910. Liiton tarkoituksena on edistää suomalaista kuvanveistotaidetta, valvoa kuvanveistäjien ammatillisia, taloudellisia ja sosiaalisia etuja. Liiton tehtävä on myös kasvattaa yleisön kiinnostusta kuvanveistotaiteeseen. Se tarjoaa myös apuaan kuvanveistosta kiinnostuneille ja taideteoksen hankintaa harkitseville.

Liiton oma näyttelytila, Galleria Sculptor Helsingin keskustassa, esittelee pääasiassa suomalaista kuvanveistotaidetta. Siellä järjestetään myös ulkomaisia ja eri taiteenalojen näyttelyitä.

Näytelmä Helen Kelleristä

Raili Karisaari

Helen Kellerin lapsuudesta kertova näytelmä *Miraklet (Ihme)* sai ensi-iltansa 11. syyskuuta Helsingin ruotsalaisessa teatterissa. Näytelmän on ohjannut **Jukka Kajava**. 12-vuotiasta Heleniä näyttelee **Lilli Sukula-Lindblom**.

Kuurosokean Helen Kellerin tarina on kautta aikojen kiehtonut näytelmien tekijöitä. Ensimmäisen kerran Helen Kellerin tarina pääsi näyttämölle Helsingin Kansallisteatterissa 1961. Helen Kellerin elämäkerta oli pohjana myös Henri Kellerin tarinassa, joka esitettiin Tampereen Työväenteatterin Kellariteatterissa vuonna 1992.

Miraklet, suomenkieliseltä nimeltään *Ihme*, kertoo Helenistä ja hänen perheestään. Perheen yhteinen ilo vastasyntyneestä vauvasta kääntyy pian järkytykseksi ja suruksi. Äiti huomaa pian, että vauva ei kuule eikä näe. Tapahtumat etenevät nopeasti ohi vauvaiän Helenin lapsuuteen, jossa hän alkaa oivaltaa ja etsiä ympärillään olevaa maailmaa.

Tuntoaisti käyttöön

Lilli Sukula-Lindblom näyttelee 12-vuotiasta Helen Kelleriä, joka ei vielä osaa yhtään sanaa eikä osaa yhdistää asioita esineisiin. Hänen vastanäyttelijänsä on **Martina Roos**, joka esittää Helenin kotiopettaja Annie Sullivania.

Molemmat ovat tutustuneet kuurosokeuden olemukseen perusteellisesti. Yhdessä he vierailivat muun muassa Bostonin Perkins-instituutissa. Siellä he parin viikon ajan tutustuivat kuurosokeisiin lapsiin ja heidän opettajiin. He tutkivat, miten tuntoaistin varassa toimivat lapset oppivat lukemaan ja kirjoittamaan. Yhdessä he myös opettelivat sormiaakkoset.

- Tämä on vaikein roolini, mitä olen esittänyt. Jo rooliin valmistautuminen vaatii valtavasti keskittymistä. Näkö ja kuulo on ikäänkuin suljettava pois ja keskityttävä tuntoaistin käyttämiseen, Lilli Sukula-Lindblom sanoo.

Helen Kelleriä esittää Lilli Sukula-Lindblom. (Kuva: Jukka Mykkänen)

- Norjalainen näyttelijä Lars Viik harjoitteli kanssani kaatumista, törmäilyä seiniin. Oli opittava sinkoutumaan esineiden yli loukkaamatta itseään.

Millintarkkaa työtä

Jukka Kajava tunnetaan paremmin toimittajana. Teatterityö on hänelle rakas harrastus, vastapainoa toimittajan työlle. Hän on ohjannut useita näytelmiä muun muassa Kansallisteatterille ja Helsingin kaupunginteatterille.

- Aihe on kiinnostanut minua pitkään, mutta vasta pari vuotta sitten olin valmis aloittamaan työn.

- Olen pyrkinyt tuomaan esille ahdistuksen ja avuttomuuden, jonka vammaisen tai sairastunut perheenjäsen saa perheen sisällä aikaan. Näytelmässähän myös uuteen kotiopettajaan suhtaudutaan hyvin epäluuloisesti, jopa vihamielisesti, Kajava kertoo.

Näytelmän harjoitukset aloitettiin vasta tämän vuoden tammikuussa. Sitä ennen pääosan esittäjät ehtivät rakentaa omaa rooliaan ja tutustua kuurosokeuden olemukseen.

- Tämä on myös sillä tavalla vaativa näytelmä, että kaikki on tehtävä millintarkasti. Tavarat eivät saa olla väärissä paikoissa ja roolihenkilöiden on toimittava täsmällisesti, jotta "kuurosokea Helen" ei loukkaa itseään.

Miraklet -näytelmää esitetään Helsingin ruotsalaisen teatterin eli Svenska Teaternin suurella näyttämöllä koko syyskauden. Näytelmä esitetään ruotsinkielellä. Tavoitteena on saada syksyn aikana muutama esityksiin viittomakielinen tulkkaus, Kajava lupaa.

Svenska Teatern

Pohjois-Esplanadi 2
00130 Helsinki

Lippuja voi tilata puhelimitse:
09-6162 1411 (klo 12-18)
fax 09-6162 1230